

Učiteljski Tovariš

Glasiló „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Kdo je kriv? — Frančišek Levec. — Fr. Levec: Popotno poročilo. — XXX. občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva.“ — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — A. Kleč: Jubilejska samopomoč. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

Kdo je kriv?

Visoko c. kr. namestništvo v Trstu je naznanilo z odlokom z dne 25. listopada 1898. l., št. 11.712/VII. vsem okrajnim šolskim svetom, da od 395 nadomestnih rezervnikov, poklicanih od dne 1. sušca leta 1898. iz Istre, tržaške okolice in z Goriškega na osemtedenske vojaške vaje, je bilo le 284 veščih pisanju in čitanju. — Od pozvanih 395 ni vedelo imena Njegovega Veličanstva cesarja 31, Nje Veličanstva cesarice pa 182; 314 ni znalo, kdo je bil nadvojvoda Albreht, 376, kdo je bil feldmaršal Radecky in 176 ni vedelo, h kateri državi pripada Istra.

Dalje pravi omenjeni odlok, da je razvidno iz tega, da se na ponavljajno-nadaljevalnem tečaju ali pouku veliko premalo ponavlja v vsakdanji šoli proučena tvarina. — Potem pa vabi visoko c. kr. namestništvo slavne c. kr. okrajne šolske svete, naj vplivajo na šolska vodstva in

na učiteljstvo, da bode natančno postopalo v poučevanju v zgodovini in zemljepisju, ter da se mladina dobro priuči gori omenjenih stvari, in da to otroci ne pozabijo tako hitro. — To je vsebina označenega odloka.

Sedaj pa pogledjmo, kaj je na tem resnice! — Učiteljstvo na Goriškem zavrača z vso resnostjo omenjene trditve, zakaj med slovenskimi rezervniki na Goriškem se gotovo ne najdejo taki, ki bi ne znali tega, kar je zgoraj omenjeno; statistika govori, kako redno pohajajo pri nas otroci šolo, o čemer priča tudi dejstvo, kako malo analfabetov se nahaja od nas v naši vojski. — Ako se je res našlo toliko takih, ki niso znali, kar je zgoraj omenjeno, je gotovo iskati vzrokov v Istri in v okolici tržaški. O šolskem okrožju tržaškem je sploh znano — kar ni baš v čast aviti colturi in tam gospodujočemu sistemu — da se tam sploh nihče ne briga, ali otroci pohajajo šolo ali ne; o Istri pa vemo (seveda o slovanskem delu pokrajine), da je tam več nego 60% za šolo godnih otrok, ki ne pohajajo šole, ker sploh

Frančišek Levec.

(Slavnostni govor nadučitelja **Janka Likarja** pri Levčevem večeru dne 7. prosinca t. l.)

Slavna gospoda! Častiti gostje! Velecenjene tovarišice in dragi tovariši!

Pomen in vzrok današnjega slavnostnega večera vam je znan. Praznovati hočemo desetletnico, odkar je postal velezaslužni gosp. profesor **Frančišek Levec** c. kr. okrajni šolski nadzornik v Ljubljani.

Mnogokrat je že praznoval ta ali oni stan kak jubilej svojega predstojnika, a smelo trdim, da tako iz vsega srca, tako iz prepričanja in tako radovoljno, kakor obhaja danes ljubljansko učiteljstvo ta god, ni praznoval zlepa kdo sličnega praznika.

G. mestni župan **Ivan Hribar** je rekel v svojem novoletnem govoru, da pokloni, katere je napravil mestni občinski svet v jubilejskem letu na višjih mestih, niso bili pozdravi v smrt idočih rimskih gladijatorjev. Naj mi je dovoljeno, da se tudi jaz poslužim te prispejbe. Potrebno se mi namreč zdi takoj v začetku svojega govora izreči: Pokloni, ki jih storimo danes svojemu šolskemu

nadzorniku, niso pokloni po kolenih se plazečih podložnikov napram svojemu predstojniku; ti pokloni so produkt popolnoma objektivne sodbe o njega delovanju in o njega zaslugah.

Deset let je preteklo, odkar so izročili ljubljansko mestno šolstvo v nadzorstvo g. prof. **Frančiška Levca**! Kratka doba sicer za razvitek vseobčnega šolstva, a dolga doba v človeškem življenju, predolga doba v trpljenju in trudu. Nadzorništvo je težka naloga, in cel mož mora biti, kdor ji hoče biti kos. Že to, da mora nadzornik dvema gospodoma služiti, je velika zadača. Navzgoraj in navspodaj mora ustreči, ker ne sme biti samo paznik učiteljstva, ampak tudi njega pravi prijatelj in pomočnik, njega varuh in zagovornik. Kako vestno je izpolnoval vseh 10 let naš slavljenec ta del svoje naloge! V vseh desetih letih ni bilo čuti niti ene pritožbe iz ust ljubljanskega učiteljstva o njegovem postopanju napram podrejenim mu organom. Strog in trd je tam, kjer ve, da ima prav in kjer je tako umestno, a pri tem do skrajnosti pravičen. Saj ga poznamo, kako ravna z nami! Kadar ti ima izreči svojo nevoljo, stoji mirno pred teboj, ti zre v oči in pove v kratkih, jedrnatih in strogih besedah, kar ti hoče povedati. Njegova sodba je objektivna: za-

šol nimajo. To vnebovpijoče stanje je ožigosal že gosp. državni poslanec Spinčič v državnem zboru — Ako torej naši Istrani — Hrvati in Slovenci — nimajo učilnic, kako naj bi potem kot vojaki znali to, česar se niso učili?! — Ni treba torej praviti, na koga da pada vsa krivda. — Naj torej poskrbi slavna vlada, da tudi v slovanskih krajih Istre dobe potrebnih šol, in potem se gotovo pride v okom takim nedostatkom.

Da se v nas temeljito učita zgodovina in zemljepisje, je dobro znano. Saj imamo celo podrobne učne načrte, ki predpisujejo učiteljstvu, kaj naj uče.

Tako n. pr. nahajamo med učnimi slikami tudi ono „Cesar Franc Jožef I.“ v „Tretjem Berilu“. — V isti sliki je natančno opisano, da se je naš cesar dne 24. mal. travna leta 1854. poročil z bavarsko princesinjo Elizabeto. Naši otroci vedo torej, da se je cesarica nazivala Elizabeta. Dalje nahajamo v ti sliki, da je v krvavi bitki pri Novari slavno premagal Italijane junak Radecky; torej znajo, kaj je bil Radecky. — Baš tako vidimo v omenjeni sliki, da je pri Kustoci zmagal nadvojvoda Albrecht in pri Visu admiral Tegetthof. Vse to znajo naši otroci, znajo naši dečki in znajo naši vojaki. — Saj je v nas celo narodna pesem: „Na Laškem puške pokajo itd.“, ki jo prepeva narod. Dalje se glasi v ti pesmi: „Radecky ima belo glavo, pa vendar na Laško gre ž njo“ itd. In da bi potem naši vojaki ne znali, kdo in kaj je bil Radecky?!

Označene trditve so torej glede Goriškega neosnovane in ovržene; zato svetujemo vojaškim oblastnikom, da v bodoče beležijo zopet število onih vojakov, ki ne znajo čitati in pisati ter gori označenih zgodovinskih stvari, a naj si beležijo tudi kraje dotičnih vojakov in potem zvedo, da so ti ubogi vojaki iz zapuščenih delov slovanske Istre, kjer nimajo šol! Dajte jim torej šol, in vsi taki in enaki nedostatki vam kmalu izginejo!

služena je njegova graja in nepristranska njegova pohvala! Take lastnosti ne dičijo vsakega nadzornika, zato smemo biti zadovoljni, da imamo ravno mi takega, zato zremo s tako otroško zaupnostjo vanj, ker vemo, da imamo v njem najboljšega zaščitnika, ki nam sicer marsikaj v obraz pove, pri tem pa nam le dobro hoče.

Oprostite, slavna gospoda, da govorim najprvo o učiteljskih zadevah in potem šele o šolstvu — a vsak je samemu sebi najbližji.

Omenil sem, da je 10 let le kratka doba za razvitek vseobčnega šolstva. — Za maso občinstva, za lajike, ki ne vedo, kaj se vrši med onimi štirimi stenami, v onih strojnicah, katere zovemo šolske sobe, je prešla ta doba, ne da bi bili zapazili kake izpremembe, kakega napredka našega šolstva. Mi pa, ki smo bili svedoki delovanja našega nadzornika, dobro vemo, v koliko je v teh desetih letih šolstvo napredovalo. V g. prof. Levcu imamo šolnika — veščaka, strokovnjaka, kakoršnjih je le malo na slovenski zemlji. Kakor dober anatom si je razložil stavbo vsega pouka v nje sestojne dele ter proučil vsak del do skrajnosti. Vsako leto se je lotil drugega predmeta ter ga proučil in premlel do zadnjih podrobnosti pri lokalnih

Popotno poročilo.

Spisal Fr. Levec.

(Dalje.)

V.

Iz ferdinandejske šole odideva s tovarišem v stalno razstavo učil, ki je nastanjena v palači grofa Herbersteina v Zágati (Sackgasse). Stalno razstavo so takorekoč iz nič ustanovili trije graški učitelji Kmetič, Lochbühler in Nickl leta 1881. G. nadučitelj Gottfried Nickl, ki je še zdaj nje kustos, mi je razstavo prijazno razkazal ter mi povedal marsikatero zanimivo črtico iz nje zgodovine.

Razstava je nastala tako, da so omenjeni trije učitelji kot osnovalni odbor naprosili vse znane založnike, naj jim pošljejo od vsakega v njih zalogi nasvetlo danega učila po en izvod. Ta izvod ostane v razstavi, dokler se ne proda. Za prodani izvod se tvrdki odpošlje po odštetem popustu izkupiček, in tvrdka pošlje namesto prodanega učila razstavi nov izvod, ki spet ostane v njej, dokler ne najde kupca. Vse znamenite tvrdke srednje Evrope pošiljajo pod temi pogoji razstavi svoja učila, in ta ima vedno na razpolaganje najraznovrstnejših in najnovjših učil. Razen avstrijskih in nemških tvrdk so tukaj zastopani založniki iz Pariza, iz Švice, iz Nizozemskega, iz Danskega, iz Švedskega in Ruskega, tako da podaja razstava jako dober pregled učnih pripomočkov kulturnih narodov evropskih.

Razstava je nastanjena v sedmih sobah I. nadstropja Herbersteinove palače. Delovanje odboru jako olajšuje to, da grof Herberstein razstavi brezplačno prepušča stanovanje. Vendar je v teh sedmerih sobah nakopičenega toliko šolskega blaga, da je pregled nekoliko oviran in da razstavljeni predmeti ne pridejo tako do veljave, kakor bi prišli v velikih, razsežnih prostorih. Tukaj je, v pravem pomenu besede, do zadnjega kotička vse založeno.

Razstava je razdeljena na sedem oddelkov.

Prva soba je knjižnica in bralnica. Tukaj so graškim učiteljem na razpolaganje različni strokovni listi v

konferencah, kakor tudi pri skupni konferenci. Tako je storil zaporedoma z jezikovnim poukom, z računstvom in z realijami. Pa ne samo s temi glavnimi predmeti, ne — nič manj pozornosti ni obračal na manj važne predmete, kakor so lepopisje, telovadba in risanje. Pri našem kolegi Josinu — če se ne motim — je videl risanje brez stigem. Ugajalo mu je, in drugo leto je risala vsa Ljubljana brez stigem. Ko sem služil še v litijskem okraju, se je trudil tedanji nadzornik Bezlaj, da bi bil uvedel risanje brez stigem, pa se mu ni posrečilo, dasi je imel pri konferencah sam predavanja o tem; in kolikor mi je znano, še sedaj rišejo tam na zvezke s stigmami. Levec je dosegel to takorekoč érez noč; on je hotel, in zgodilo se je, akoravno smo z glavami odkimovali in pravili drug drugemu: „Iz tega ne bo nič; saj on ne ve, kako se risanje poučuje!“ Solze so se celo pretakale ob strogem, neizprosnem povelju, a — šlo je — in sedaj gre prav izborno. Tako je on reorganizoval ves pouk!

Z le njemu lastno energijo izvede vse, česar se loti! Bilo je pred leti, ko me pride g. nadzornik nadzorovat na Barje. Po pouku sva sedela pred šolo. Iz žepa vzame zemljevid ljubljanske okolice in mi jame razkazovati meje